

18. Tétel. Végvári harcok a török korban

Mohácsi vész

I. Szulejmán 1526. április 23-án indult el fővárosából, Isztambulból Magyarország felé. 1526. augusztus 29-én a mohácsi síkon a magyar had katasztrofális vereséget szenvedett a törököktől. II. Lajos menekülés közben a megáradt Csele-patakba fulladt, 7 főpap és 28 főúr. A bárók által eltékozolt kincstári jövedelem, a nemesi megosztottság, az alábecsült török veszély, a király tétova magatartása, a magyar hadvezetés hibái együttesen eredményezték a kudarcot. I. Szulejmán szeptember 9-én vonult be a védtelenül hagyott Buda városába. A fővároson kívül török hadak dúlták föl a Dunántúl keleti és északi, valamint a Duna-Tisza köze északi részét is. A tényleges katonai megszállás óriási költséggel és nagy veszélyekkel járt volna, ezért a szultán megelégedett az ország életének ellenőrzésével.

Két király versengése

A király nélkül maradt országban Habsburg Ferdinánd főherceg és Szapolyai János versengett a magyar trónért.

Szapolyai 1526. november 11-én megkoronáztatta magát Fehérváron (1540-ig uralkodott).

1527 nyarán spanyol és német zsoldosok többször megverték Szapolyai hadait, ő Lengyelországba menekült.

1527. november 3-án I. Ferdinánd is magyar királlyá koronáztatta magát.

Szapolyai szövetséget kötött a szultánnal (1528. január 27.) Isztambulban. Szulejmán védnökséget vállalt Szapolyai országrésze felett. Az egyezség biztosította a török jelenlétét Magyarország nagyobbik felén. Szapolyai élete végéig nem vált a szultán hűbéresévé, és adót sem fizetett neki.

Az ország két részre szakadása

János király megsegítésére 1529-ben a szultán hadjáratot vezetett Magyarországra. Elfoglalta Ferdinánd zsoldosaitól Budát (szeptember 8.), amit át is adott Szapolyainak, de nem tudta felszámolni Ferdinánd uralmát Magyarország nyugati szögletében. Hiába ostromolta meg Bécset, október közepén el kellett vonulnia a város falai alól (1529). Ezzel

1529-ben az ország két részre szakadt!!!

1532-ben a Bécs felé vonuló török hadat Kőszeg feltartóztatta. (A vár parancsnoka, Jurisics Miklós mindössze 700 katonával védte meg a várat)

A váradi egyezmény

A két király harcát a török használta ki. A szultán egyre több végvárat vett oltalma alá. Szapolyai ezt felismerve tárgyalni kezdett a Habsburgokkal. 1538. február 24-én Váradon titkos egyezség jött létre, mely szerint János halála után az ő része is a Habsburg házra száll. A következő évben (1539) Szapolyai megnősült, és a lengyel király lányától, Izabellától megszületett fia, János Zsigmond. János király megeskette híveit, hogy a váradi béke ellenére sem adják át az országot Ferdinándnak. Végakarata teljesítésével Martinuzzi Fráter Györgyöt bízta meg. Fráter György megszervezte János Zsigmond királlyá választását.

Buda török kézen

Ezzel megszegte a váradi egyezséget, ezért Ferdinánd hadai ostrom alá vették Budát. (1541. május)

I. Szulejmán 1541 augusztusában elűzte Buda falai alól Ferdinánd hadait. 1541. augusztus 29-én Buda török kézre került.

1. Királyi Mo: Pozsony

2. Török Hódoltság: Buda

3. Erdélyi Fejedelemség: Gyulafehérvár

1552: A Tiszántúl elfoglalására a török hadjáratot indít. Két irányból támadnak:

- I. Északról: nógrádi várak megszerzése (Drégelyt Szondi György védi)
 - II. Délről: a fősereg támad, és megszerzik Temesvárt (Losonczy István védi), Szolnokot
 - III. A két sereg Eger ostroma előtt egyesül. Egert Dobó István vezetésével megvédik.
2. 1566: I. Szulejmán utolsó hadjárata. Szigetvárnál Zrínyi Miklós hőiesen harcol; a csata idején meghal a szultán, ezért véget ér az ostrom.
 3. Békekötések: 1568-ban rögzítik az ország három részre szakadását

Végvári életmód

I. Új végvárvonal

A mohácsi vereség és Buda eleste után északabbra kell kiépíteni és megerősíteni a várakat:

- Az erődítési munkálatok nagyon nagy költséget jelentenek, amit főleg a Habsburgok segítségével tudnak fizetni
- Modern, olasz mérnökök által tervezett erődítési munkálatokat végeznek: OLASZ BÁSTYA. Másképpen fülesbástyának is nevezik, ami a falsíkból ékszerűen ugrik ki. (pl.: Eger)
- XVI. század közepe: megnő a várak szerepe, mert kialakul a törökök és a Habsburgok között az erőegyensúly. A békés időszakban is vannak kisebb összecsapások, portyázások, ami miatt fegyverben kell tartani a nagyszámú katonaságot.

II. Végvári élet

- Több tízezer fős katonaság (vitélző rend)
- Zsoldot kapnak, de ennek a kifizetése gyakran akadozott, ezért portyázó hadjáratokat indítanak; részt vesznek a marha-kereskedelemben, földet művelnek, kocsmát nyitnak
- Életüket pl. Balassi Bálint, Tinódi Lantos Sebestyén munkáiból ismerjük.